

Kadınların Haklarını Savunan Yazar: Vidâd es-Sekâkinî

The Author Defending Women's Rights: Widad Sakakini

İlknur EMEKLİ¹

¹Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, Türkiye

ORCID: I.E. 0000-0003-4586-8092

Sorumlu yazar/Corresponding author:

İlknur Emekli (Doç. Dr.),

Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arap Dili

ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, Türkiye

E-posta: ilknur.emekli@atauni.edu.tr

Başvuru/Submitted: 21.12.2023

Revizyon Talebi/Revision Requested:

17.01.2024

Son Revizyon/Last Revision Received:

14.02.2024

Kabul/Accepted: 14.02.2024

Atıf/Citation: Emekli, İlknur. "The Author

Defending Women's Rights: Widad Sakakini."

Şarkiyat Mecmuası - Journal of Oriental Studies 44

(2024), 139-159.

<https://doi.org/10.26650/jos.1407900>

Öz

Çağdaş Lübnan edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Vidâd es-Sekâkinî, sadece hikâyeleriyle değil romanları ve eleştiri yazılarıyla da Lübnan edebiyatına önemli katkılar sağlamıştır. Yazarlık ve yayıncılık alanında ilk olarak gazeteler aracılığıyla faaliyet gösteren es-Sekâkinî, Lübnan feminist roman alanındaki öncülerden biri olarak kabul edilmektedir. 1934'de şair ve doktor Zeki el-Mahâsinî ile evlenmiş ve eşinin görevinden dolayı on bir yıl süreyle Kahire'de kalmıştır. Kahire'de kaldığı bu süre zarfında orada yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamlamış ve Mısır'ın tanınmış yazarlarıyla bir araya gelme fırsatı bulmuştur. es-Sekâkinî, Mısır'da edindiği bilgi birikimi ve deneyimlerini, Lübnan'a döndüğü zaman iki ülke arasında birbiriyle harmanlayabilme fırsatı bulmuştur.

Vidâd es-Sekâkinî'nin çalışmaları öykü, roman ve makale ile edebî, eleştirel ve tarihi araştırmalar arasında çeşitlilik göstermiştir. Fakat dikkat çeken en önemli husus, es-Sekâkinî'nin kadın edebiyatı ve tarihiyle ilgilenmiş olmasıdır.

Bu çalışmada çağdaş Lübnan edebiyatının öncü kadın yazarlarından ve eleştirmenlerinden biri olan Vidâd es-Sekâkinî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

Vidâd es-Sekâkinî'nin yaratıcı bir yazar olarak sahip olduğu edebî yeteneğinin etkileri sadece hikâye ve romanlarında değil; gazetelerde yayınladığı çok sayıda güçlü eleştirel makalesinde de açıkça görülmektedir.

Son olarak çalışmada Vidâd es-Sekâkinî için büyük bir önem arz eden yazarların, onun edebî kişiliği ve kadın sorunlarını ele almadaki yeteneğiyle ilgili vurguladıkları hususlar sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Vidâd es-Sekâkinî, Lübnan, edebiyat, hikâye, roman

ABSTRACT

Widad Sakakini was an important writer in contemporary Lebanese literature and made significant contributions to Lebanese literature not only with her stories but also with her novels and critical articles. Sakakini was first active in the field of writing and publishing through newspapers and is considered one of the pioneers in the field of Lebanese feminist novels. In 1934, she married the poet and doctor Zaki Mahasin and stayed in Cairo for 11 years due to her husband's duty. During her stay in Cairo, she completed her master's and doctoral studies and had the opportunity to meet with well-known writers of

Egypt. Upon her return to Lebanon, Sakakini was then able to blend the knowledge and experiences she had gained in Egypt with her experiences in Lebanon. Widad Sakakini's works range from stories, novels, and articles to literary, critical, and historical research. However, the most important point that draws attention is Sakakini's interest in women's literature and history. This study provides information about the life, literary personality, and works of Widad Sakakini as one of the pioneering female writers and critics in contemporary Lebanese literature. The impact of Widad Sakakini's literary talent as a creative writer is evident not only in her stories and novels but also in the numerous strong critical articles she published in newspapers. Lastly, this study emphasizes its points through authors who greatly admire Widad Sakakini by regarding her literary personality and her ability to address women's issues.

Keywords: Widad Sakakini, Lebanon, literature, story, novel

EXTENDED ABSTRACT

Lebanese literature has had significant interactions with Western literature for many years. Undoubtedly, these interactions have reached their highest level in the modern period in particular, during which many Lebanese writers were influenced by Western writers and their works and reflected these interactions in their works. The first literary genre to have emerged in Lebanese literature can be said to have been the story. The biggest reason why Lebanese writers took up this genre (i.e. the story), about which they did not know much at that time, was that they were able to handle story writing in a shorter time and with less difficulty than the novel genre. After World War II, the story genre showed more serious developments in Lebanon. Undoubtedly, the fact that Lebanese writers who'd immigrated to Egypt translated and quoted from Western literary genres had affected this. These writers became influential in this field by publishing articles in Egypt's important magazines and newspapers in the following periods. The story genre was first discussed by writers such as Salim Al Bustani, Maroun Abboud, and Tawfiq Yusuf 'Awwad and formed a basis for the novel genre in the periods that followed, during which many writers made significant progress in Lebanese novel writing with their works and reached the peak of the period. The most important of these writers are Halil Taqiuddin and Karam Mulhem Karam, who tried to revive the spirit of the novel in Lebanon by saving it from a classical style and subject matter. In the 1930s, a new novelistic movement emerged thanks to the magazine *Al-Makshuf*. The most important representative of this movement is Tawfiq Yusuf Awwad, who set the example for the social realist novel, and he was followed by Maroun Abboud. Another important development in Lebanese novel writing involved the works of writers such as Gibran Khalil Gibran and Mikhail Naimy, who'd immigrated to other countries. Gibran Khalil Gibran took the first step in this regard with his novel *al-Ajniha al-Mutakassira* [*The Broken Wings*], followed by Mikhail Naimy with *Liqâ* [*Till We Meet*], published in New York. Next came Suhayl Idris, followed immediately after by two female writers, Layla Balabakki and Layla Ussayran. Later on during the wars that broke out in Lebanon, female writers such as Hoda Barakat and Emily Nasrallah, who despite discussing women's rights as a subject in their works, also dealt with the subject of war and

made valuable contributions to the field of novels.

Another female writer who has an important place in contemporary Lebanese literature is Widad Sakakini, who appeared on the literary scene as a novelist, critic, and short story writer in the 1950s. When she married poet and doctor Zaki Mahasin (1909-1972) in 1934, she went to Damascus with him. Later, when Zaki al-Mahasini was appointed as cultural attaché at the Syrian Embassy in 1946, Widad Sakakini accompanied him to Cairo where she lived for 11 years. As time progressed, Widad Sakakini realized that her husband's tendencies were aligned with her own and that this would contribute to her being able to continue her intellectual efforts with patience and courage. She witnessed the writers and cultural forms of Cairo closely. She also completed her master's degree at Cairo University and received her doctorate degree at the Faculty of Letters with her thesis titled "War Poetry in Arabic Literature".

This period of her stay in Egypt contributed to Widad Sakakini's intellectual development and opened a wide range of opportunities for her to meet contemporary Egyptian literary life. She witnessed seminars, conferences and festivals that were held for great intellectual and literary figures, both Egyptians and foreigners. Thanks to all this knowledge and experience she gained, she did her best as a writer to help Lebanese literature gain a place among world literature, and she succeeded. Thus, she became the director of her own literature and positioned herself between the literatures of the two countries, blending the two as best she could.

Widad Sakakini started her creativity in the literary field with short stories but soon switched to different genres, in which she became successful. She differed from others with her deep-rooted culture, deep emotion, self-truth, and life of rich experiences. The effects from her ability for literary criticism as a creative writer are clearly seen in the many strong critical articles she had published in newspapers, in which she paid great attention to weaving her sentences with an understandable, clear, eloquent, and sharp language. The eloquent use of her prose and the psychology with which she described the events in her stories also further perfected the understandability of her works.

Widad Sakakini always had a thoughtful and caring attitude toward women and argued that women's rightful place in society could only be achieved by actively working to improve society. For this reason, she took care to include most of the heroes in her novels as women and did not hesitate to psychologically analyze them.

Widad Sakakini went to Egypt and published her book *Al-Hatarat* to continue her literary career there. To say that she undoubtedly started her literary career as a short story writer would be fair, as well as being considered a pioneer in the field of women's short stories.

Sakakini wrote five story selections between 1945-1978 and crowned her writing career with the story collection *Bayn ai-Nil wa-l-nakhil* [*Between the Nile and the Palm Tree*] (Cairo 1947), in addition to her other story collections *Maraya al-nas* [*People's Mirrors*] (Cairo 1945), *al-Sitar al-marfu* [*The Raised Curtain*] (Cairo 1955), *Nufus tatakallmn* [*Souls Speak*] (Cairo 1962), and *Aqwa min al-sinin* [*Stronger Than the Years*] (Damascus 1978). The author had

also written the historical novel named *Arwa bint al-khutub* [*Arwa, Daughter of Woe*] (Cairo 1949), in which she started to present all the events in a realistic style without going overboard with coincidences, exaggerations, or adventures that spoil the aesthetics of the novel. Instead, she managed it in a traditional language, making the work a subject close to optimism.

Sakakini published her second novel *al-Hubb al-muharrem* [*Forbidden Love*] in 1947, in which she deals with the issue of foster siblings and how two lovers who are foster siblings are prevented from getting married. Although the author mostly used a language that bears the characteristics of the decadent period, this novel has a fixed level of meaning. However, this novel is also noticed to have the signs of a vital language that embodies a depth of worlds with all their contradictions between the soul's desires and moral tendencies. *Maraya al-nas* [*People's Mirrors*] is a collection of Damascus stories Widad Sakakini published in Cairo in 1945. The author became the first Lebanese storyteller in this field to reveal this type of color and texture in her works.

Giriş

Lübnan, Batı ile uzun yıllar boyunca sürekli bir etkileşim içerisinde olmuştur. Bu etkileşimin özellikle modern dönemde en üst seviyeye çıktığını söylemek mümkündür. Bu dönem içerisinde Lübnanlı yazarlar, Batılı yazarlardan ve onların kaleme aldığı edebî eserlerden etkilenmiş ve onları kendi eserlerine de yansıtmaktan geri durmamışlardır. Batı edebiyatıyla yaşanan bu etkileşim neticesinde Lübnan'da ortaya çıkan ilk edebî türün hikâye olduğunu söyleyebiliriz. Lübnanlı yazarların hikâye türü üzerinde yoğunlaşmalarının en önemli nedeni olarak hikâyenin diğer edebî türlere göre daha kısa sürede kaleme alınması ve konu seçimi olarak daha az meşakkatli olması gösterilebilir. Neticede hikâye, Lübnanlı yazarların, o dönemde hakkında çok da fazla bilgi sahibi olmadıkları yeni bir alandı. Hikâye türü ilk olarak Selim el-Bustânî, Mârûn 'Abbûd ve Tefîk Yûsuf 'Avvâd gibi yazarlar tarafından ele alınmış ve ilerleyen dönemlerde roman türü için bir temel oluşturmuştur. Ancak Lübnan'da hikâye türünün II. Dünya Savaşı'ndan sonra asıl gelişmeyi gösterdiğini söylemek daha doğru olur. Lübnan'ın, romanı Suriye ve Filistin'den daha önce tanıdığı ve bu alanda çalışmalar yapıldığı edebiyat çevreleri tarafından bilinmektedir. Mısır'a göç eden Lübnanlı yazarlar, Batı'nın edebî türlerini çeviri ve alıntı yapmak suretiyle örnek almışlar ve o dönemin el-Hilâl, el-Câmi'a ve el-Ahram gibi dergi ve gazetelerinde söz sahibi olmuşlardır.

Kahkahatu'l-Cezâr (1951), *Dem'atu Yezid* (1946) ve *Sakru Kureyş* gibi romanların yazarı olan Kerem Mulhem Kerem (1903-1959), İslâm tarihini konu alan macera, tehlike ve komplolara dolu eserlerini tarihî kaynaklara bağlı kalmadan yazmıştır. Halil Takîyuddîn (1906-1987) ve Kerem Mulhem Kerem, romanlarıyla Lübnan'da roman ruhunu konu ve üslup olarak klasik bir şekilden kurtararak bu türü yeniden canlandırmışlardır. 1930'larda ise yeni bir romancılık akımı, el-Mekşûf dergisi sayesinde ortaya çıkmıştır. Tefîk Yûsuf 'Avvâd (1911-1988), Arapların bağımsızlıklarını elde etmek için verdikleri mücadeleyi konu edinen *er-Rağîf* (1939) romanıyla, bu dönemde Lübnanlı romancıların zirvesi kabul edilmiştir. Bu romanda Arapların Osmanlı karşısında direnişleri tasvir edilerek, siyasî, millî, sosyo-ekonomik boyutlu toplumcu gerçekçi roman örneği ortaya koyulmuştur. Bu yazarlara *Limâzâ* (1930) ve *Alâ 'Ahdi'l-Emîr* (1927) adlı romanların yazarı Fû'âd Efrâm Bustânî (1927-1982) ve *el-Emîru'l-Ahmar* (1954) romanının yazarı Mârûn 'Abbûd'u eklemek gerekir. Mârûn 'Abbûd'un *el-Emîru'l-Ahmar* romanı, roman sanatı öğelerinin kullanımını açısından diğerlerinden farklılık göstermektedir.¹

Lübnan romancılığında diğer bir önemli adım da başka ülkelere göç etmiş kişilerin roman konusundaki çalışmalarıdır. Cibrân Halil Cibrân (1883-1931), 1912 yılında romantik romanı *el-Ecnihatu'l-Mutekekssire*'yi New York'ta yayımlayarak bu konudaki ilk adımı atmıştır. Cibrân Halil Cibrân, tek roman denemesi olan bu eserini, Amerika'ya göç ettikten sonra Muhammed Hüseyin Heykel'in *Zeyneb* romanıyla aynı dönemde kendi hayatında gerçekleşen bir olaydan esinlenerek kaleme almıştır. Muhammed Hüseyin Heykel, bu romanında fakir bir aileye mensup

1 Jacob M. Landou, *Modern Arap Edebiyatı Tarihi* 20. Yüzyıl. (1. Baskı). (Çev. B. Aytaç), Ankara: Gündoğan Yayınları, 1994, 62.

olan Zeyneb adındaki bir genç kızın yaşadıklarını gözler önüne sermekle birlikte toplumun sosyal ve iktisadi problemlerini yansıtır kadınların ekonomik zorluklar nedeniyle içerisine düştükleri sıkıntıları da dile getirmeye çalışmaktadır. Zorla evlendirilme, evlilik kurumu içerisinde söz sahibi olamama, Mısır köylerinin âdetleri ve toplum içerisindeki düzensiz yapılaşma bu sıkıntılardan sadece birkaçıdır.²

Bu romandan yıllar sonra, Mihâil Nu'ayme, ilk ve son roman denemesi *Likâ* (1946) ile karşımıza çıkmaktadır. Öykü yazmakta daha başarılı olan Mihâil Nu'ayme, romanını II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya romanına gerçekçiliğin hâkim olduğu dönemde yazmıştır. Ancak bu romanda gerçekçi olmayan konuları işlemiştir. Mihâil Nu'ayme bu romanında efsanevi fanteziyle, toplumsal gerçekçi tarzı birleştirirse de efsanevi fantezinin romanın her yerine hâkim olduğu görülmektedir.

Halil Takıyuddîn (1906–1987) ise kısa hikâyelerinin yanı sıra *el-Â'id* romanında, Lübnan'ın âdet ve geleneklerini canlı bir dille ifade etmiş ve psikolojik temellerini analiz ederek bu dönem Lübnan edebiyatında önem kazanmıştır.

Bir diğer Lübnanlı yazar Süheyl İdrîs, “el-Âdâb” adlı dergisinde, yazarların roman ve hikâyelerini yayımlayıp, sunduğu konferanslar yoluyla da roman ve hikâye türünü tanıtarak edebiyata katkıda bulunmuştur. Ayrıca varoluşçu düşüncesini, *el-Hayyu'l-Lâtîni* (1953), *el-Handeku'l-Çamîk* (1958) ve *Esâbi'unâ elletî Tahteriku* (1963) adlı romanlarıyla ortaya koymuştur.

Süheyl İdrîs'in bir diğer belirgin özelliği de *Kisâs Süheyl İdrîs: Ekâsis Ūlâ* (1974) adlı öykü seçkisinde ortaya çıkmaktadır. Yazar bu eserinde özellikle kadın kahramanlarını yalnızlık, yabancılaşma ve güvensizlik gibi duygularla karşı karşıya getirir. Çünkü topluma göre kadının sevgi, aşk ve cinsellik gibi duyguları yaşaması suçtur ve namus anlayışı sadece kadına mâl edilmektedir. Ailenin ve özellikle de toplumun kadına karşı olan bu tavrı, kadının bu tür duyguları gizlice yaşamasına onu sevk etmektedir. Süheyl İdrîs'in bu seçkisi içerisinde yer alan *Sâmiyye* adlı hikâyesinde annesinin baskıları nedeniyle intihar eden bir genç kızın hikâyesi anlatılmaktadır.³

Süheyl İdrîs'in hemen akabinde, iki kadın yazar Leylâ Ba'albekkî ve Leylâ 'Useyrân gelmektedir. Leylâ Ba'albekkî *Ene Ahyâ* ve *el-Âlihету'l-Memsûha* romanlarıyla, gelenekler dâhil her şeye karşı çıktığını ortaya koyar. O da Süheyl İdrîs gibi kadın ve cinsellikle ilgili olayları, çok net bir şekilde tartışmaktadır. Bu yaklaşım onun kendine duyduğu hayranlık ve bencilliğinden kaynaklanmaktadır. *Ene Ahyâ* romanında kendisini baskılayan ve özgürlüğünü kısıtlayan baba otoritesi, çalıştığı kurumun sahibi, üniversitedeki hocaları ve sevgilisi tarafından temsil edilen partinin otoritesi olmak üzere bütün otoritelere dilsel ve fiili devrimini denemiştir.

Lübnan savaşı/savaşları esnasında, kadın yazarlar romanlarına kadın haklarını konu olarak alsalar da savaş konusunu da işlemişlerdir. Bu yazarlardan biri olan Hudâ Berekât (1952) *Haceru'd-Dahk* (1990) adlı romanında Lübnan iç savaşına, kadınsı duyguları olan bir erkek

2 Betül Can, Muhammed Huseyn Heykel'in Zeyneb Adlı Romanında Kadın İmajı, Doğu Edebiyatında Kadın. Ali Güzelyüz (Ed.) İstanbul, Demavend Yayınları, s. 145.

3 Özlem Züleyha Kuran, Modern Lübnan Hikâyesinde Tema (1943-1975), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2020, 145.

kahraman bakış açısıyla kültürel ve eleştirel olarak yaklaşmıştır. Bu romanıyla, 1999 yılında Roman Eleştirmeni Ödülünü kazanmıştır. Hudâ Berekât daha sonra *Ehlu'l-Hevâ* (1993), *Hârisu'l-Miyâh* (2004) ve *Seyyidi ve Habîbî* (2004) adlı romanlarını yayımlamıştır.

İmîlî Nasrullah, ilk romanları *Tuyûr Eylûl*, *Şeceretu'd-Dıflâ* (1968) ve *er-Rehîne* (1974)'de, köy ve şehir yaşamını karşılaştırarak geleneksel ve sosyal sistemde kadının konumunu ve geleneklerden dolayı göç edişini ele alsın da *Tilke'z-Zikreyât* (1980), *el-İklâ*' ve *Akse'z-Zemen* (1981)'da göç, geleneklerden kaynaklanan bir olgu olarak gözükmez. Kahramanlar savaştan dolayı vatanlarında kalmak ya da ayrılmak ikilemiyle karşılaşınca, vatanlarında kalmayı tercih etmişlerdir.⁴

Çağdaş Lübnan edebiyatına değerli katkılar sunan yukarıda değindiğimiz yazarlar ve eserleri üzerinde durduktan sonra, çalışmamızın ana konusunu oluşturan ve 1950'li yıllarda Lübnanlı bir romancı, eleştirmen ve kısa hikâye yazarı olarak edebiyat sahnesine çıkan Vidâd es-Sekâkîni'yi (1913-1991) ele almaya çalışacağız.

Hayatı

Muhammed Vidâd es-Sekâkîni'nin kızı,⁵ bir yazar ve eleştirmen olan Vidâd es-Sekâkîni, 1913 yılında Lübnan'ın Sayda şehrinde doğmuş ve ilk öğrenimini orada tamamlamıştır. Ardından annesinin memleketi olan Beyrut'ta eğitimini sürdürerek Beyrut İslâmî Makâsid Fakültesi'nden mezun olup en önemli hedefi olan eğitim alanına yönelmiştir. Hayatının başlarında refah ve bolluk içerisinde yaşadıkten sonra babasının yaşadığı birtakım sıkıntılardan dolayı zorlu bir süreçten geçerek maddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. Vidâd es-Sekâkîni'nin Arapça hocası âlim Şeyh Mustafa Galâyîni (1885-1944) ondaki yeteneğin farkına vardıkten sonra onu cesaretlendirmiş ve ona dil, beyan ve tarih seviyesini yükseltecek olan Kur'an'ı Kerim'i ezberlemesini önermiştir. Vidâd es-Sekâkîni fakülteden mezun olduktan sonra on yıla yakın bir süre eğitim-öğretim alanında çalışmaya devam etmiştir.⁶

Vidâd es-Sekâkîni, eğitim alanındaki faaliyetlerini, Lübnan, Suriye ve Mısır'da bulunan eğitim enstitülerinde görev alarak yürütmeye çalışmıştır. Bu şehirlerin her birinde iyilik ve takdirle anılan eserler bırakmıştır. Ayrıca Yüksek Kız Enstitüsü'nde bazı idari işlerde görev alarak hayatının ilerleyen yıllarında kaleme alacağı eserlerine konu olacak gözlemlerde bulunma fırsatı bulmuştur. Bu süre zarfında boş vakitlerinde çeşitli bilim sanat dallarında, edebî hayatının ve kaleminin güçlenmesine katkı sağlayacak eserler okumakla meşgul olmuştur. Öğretmenlik mesleğini bıraktıkten sonraki yıllarda, düşünce ve edebiyat dünyasındaki kişiliğini yavaş yavaş oluşturmaya başlamıştır.⁷

Gazeteler aracılığıyla yazarlık ve yayıncılık alanında faaliyet gösteren Vidâd es-Sekâkîni, Lübnan feminist roman alanındaki öncülerden biri olarak kabul edilmektedir. Şiirleriyle insani ve

4 Esmâeil Mohammadzadeh, Toplumcu Gerçekçi Temalar Açısından İmîlî Nasrullah'ın Romanları (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum: 2014, 13-19.

5 <https://damapedia.com> (Erişim Tarihi: 07.11.2023)

6 <https://www.katebnaktub.org> (Erişim Tarihi: 09.09.2023)

7 <https://almoqtabas.com/ar/biographies/view/25965344409519630> (Erişim Tarihi: 18.10.2023)

sosyal ilişkileri dile getirmiş, şiirlerini duygusal bir yönelimle, doğa sevgisi ile harmanlamıştır. Yazar, 1991 yılında Dımaşk'ta hayatını kaybetmiştir.⁸

1934 yılında şair ve doktor Zeki el-Mahâsinî (1909-1972) ile evlendiğinde, onunla beraber Şam'a gitmiştir. Daha sonra Zeki el-Mahâsinî Kahire Suriye Büyükelçiliği'nde kültür ataşesi olarak görevlendirildiği zaman (1946), Vidâd es-Sekâkînî de onunla birlikte Kahire'ye gitmiş ve orada on bir yıl yaşamıştır. Vidâd es-Sekâkînî zaman ilerledikçe, eşinin eğilimlerinin kendi eğilimleriyle aynı yönde olduğunu ve bu durumun onun entelektüel çabalarını sabır ve cesaretle sürdürmesine katkıda bulunacağını fark etmiştir. Kahire'deki yazarlara ve oranın kültürel formlarına yakından şahitlik etmiştir. Yüksek lisans eğitimini Kahire Üniversitesi'nde tamamlamış ve Edebiyat Fakültesinde "Arap Edebiyatında Savaş Şiiri" başlıklı teziyle doktora derecesini almıştır.

Vidâd es-Sekâkînî, başladığı her işi başarılı bir şekilde tamamlamaya ve bunu yaparken de mükemmeliyetçilik ilkesinden uzaklaşmamaya Beyrut'ta eğitim gördüğü sırada başlamıştır. *Vazâ'ifuha 'l-Medresiyye bi 'l-İnşâ'* da ve *Sâbikati 'l-Asr* adlı kitabında söylediği gibi edebî yeteneği orada ortaya çıkmıştır. Edebiyatçı Zeki el-Mahâsinî ile olan evliliği, Vidâd es-Sekâkînî'nin de belirttiği üzere kendi edebî hayatını olumlu yönde etkilemiştir. Vidâd es-Sekâkînî, makalelerini ve hikâyelerini Mısır, Lübnan ve Suriye gazetelerinde yayınlamıştır. Ancak eşile ve çocuklarıyla birlikte on bir yıl yaşadığı Mısır'da edebiyat alanında teşvik gördüğü kadar Dımaşk'ta teşvik görmemiştir. Orada kaldığı süre zarfında o kuşağın en önemli şahsiyetleriyle bir araya gelmiştir.⁹

Mısır'da kaldığı bu dönem onun entelektüel gelişimine katkı sağlamış ve çağdaş Mısır edebî hayatıyla tanışması için ona geniş bir yelpaze açmıştır. Hem Mısırlılar hem de yabancılar olmak üzere büyük düşünce ve edebiyat figürleri için seminerlere, konferanslara ve festivallere tanık olmuştur. Sahip olduğu bütün bu bilgi birikimi ve deneyimleri sayesinde Lübnan edebiyatının, dünya edebiyatları arasında kendisine bir yer edinmesi hususunda bir yazar olarak elinden geleni yapmış ve bunu da başarmıştır. Böylece kendi edebiyatının aktörü olmuş, iki ülke edebiyatı arasında yer almış ve bu ülkelerin edebiyatlarını harmanlayabildiği kadar birbiriyile harmanlamıştır. Yazarın, kültürel ve edebî anlamda gerçekleştirmeye çalıştığı bu etkileşim içerisinde her ülkeye ait birtakım kısmi farklılıklar ortaya çıkmış olsa bile, yazarın zihninde her ülkeye ait kaybolmayan bazı yöresel unsurlar kendisine sağlam bir yer edinmiştir. Mısır'ın doğası ve içerisinde mevcut olan yaşam biçimleri, halkın farklı giyim tarzları, örf ve adetleri, zevkleri, düşünceleri ve eğilimleri, sevinçleri, cenazeleri ve bayramları bu yöresel unsurlardan sadece birkaçıdır. Bütün bu görüntüler yazarın zihnini ve hayal gücünü zenginleştirmiş ve bunları *Bejne 'n-Nil* ve *'n-Nahil* adıyla yayınladığı öykülerinin içerisine kaydetmeye başlamıştır.

es-Sekâkînî, içerisinde bulunduğu ve edebî kişiliğinin oluşmasında oldukça etkili olan Mısır serüveni hakkındaki düşüncelerini şu sözleriyle açıklamaktadır: "Hikâyenin endişeleri

8 <https://www.kataranovels.com/novelist> (Erişim Tarihi: 10.10.2023)

9 <https://aleph-lam.com/2022/09/06/> (Erişim Tarihi: 25.11.2023)

zihnimde dolanıp duruyor. Büyülü Kahire hakkında yazmayı özledim, onun kahramanlarını, cinlerin ve adeta bir illüzyonun içerisinde fırlayıp gelen karakterlerini hayal edemiyorum. Aksine ben bu hikâyeyi geçmiştten ve o geçmişe bağlı bugünü ile Mısır'dan aldım. Öyle ki Mısırlı kahramanları kaftanlı ve cüppeli, başlarında beyaz sarıklar bulunan şeyhlerden seçtim. Bu şeyhler, kendi omuzlarını üzerindeki muşa şallarıyla sallıyorlardı. Oranın saygın kadınlarını da zarif bacıklarını örten siyah çarşafarla resmediyorum. Kendine has özelliği olan burkalarla yüzlerini örttüler, burunlarına altın hizmalar taktılar, Seyyide Zeyneb Meydanı'nda ve Bulak Kavşakları'nda görünmeye başladılar. Ayaklarına gümüş halhallar dolandı. Bu kadınlar gece saatlerinde mehtap altında kulaklarından hilal gibi sarkan altın küpeleri takmaktan hoşlanırlardı. Bu figürler arasındaki diyalogu, altınlarla ve Nil üzerinde sallanan veya hurma ağaçlarının gölgesine demirlemiş şamandıralarla yönetiyorum.”¹⁰

Edebî Kişiliği

Vidâd es-Sekâkîni'nin Kahire'deki yaşamı onun, Mısır'ın önde gelen yazar ve aydınlarıyla iletişim kurmasına, seminerlere ve konferanslara katılmasına, edebî hareketlere etkili bir şekilde katkıda bulunmasına, kitaplarının çoğunu tanınmış yayınevlerinde ayrıca Akademik Basım Komisyonu'nda yayımlatmasına, birçok gazete ve dergiyi eleştirel makalelerinin yanı sıra yeni kitaplarla ilgili yorumlarıyla beslemesi hususunda kendisine fırsat tanımıştır.

Fuâd Habîş (1904-1973) tarafından yayınlanan Mekşûf gazetesi, Beyrut'ta Vidâd es-Sekâkîni'yi tanıtmak amacıyla, 1938 yılında bir kısa öykü yarışması düzenlediği zaman bu yarışmaya Lübnan ve Suriye'den elli dokuz yazar katılmış ve bu yarışmada es-Sekâkîni ilk ödülünü almıştır. Ona birinciliği kazandıran hikâyesi eş-Şeyh Hamdi idi. Edebiyat dünyasına bu iddialı girişinden hemen sonra yazarın bazı hikâyeleri Fransızca, İngilizce, Rusça ve diğer yabancı dillere çevrilmiştir.

Çalışmaları yaratıcı yazarlık (kısa öykü, roman, makale) ile edebî, eleştirel ve tarihi araştırmalar arasında çeşitlilik göstermektedir. Fakat dikkat çeken en önemli husus, Vidâd es-Sekâkîni'nin kadın edebiyatı ve tarihiyle ilgilenmiş olmasıdır. Hem Doğu'da hem de Batı'da çığır açan kadınlar ile tarihi kadın karakterlerin en önde gelenlerine ışık tutmuştur.

es-Sekâkîni'nin göze çarpan bir diğer özelliği de hikâyelerindeki kahramanların ruhsal dünyalarını ustaca bir analizle ele almış olmasıdır. Özellikle de eserlerinde öne çıkan kahramanları kadınlardan oluşuyorsa, kendisinin de bir kadın olması ve kadın sorunlarını daha objektif bir gözle değerlendirebilmesi hususunda onların psikolojilerini bir erkekten çok daha iyi anlayıp tanıttığını söyleyebiliriz. Bunun en önemli kanıtı yazarın, kahramanlarının birçoğunu anne, kız kardeş, hanım, komşu, öğretmen ve dadı gibi yakın ilişki içerisinde olduğu kişilerden seçmiş olmasıdır. Böylece yazarın, hikâyelerinin kahramanlarını neden daha çok kadın karakterlerden seçmeye çalıştığını daha iyi anlayabiliriz.¹¹

10 <https://www.4readlib.com/read/88884> (Erişim Tarihi: 05.10.2023)

11 <https://cswdsy.org> (Erişim Tarihi: 26.10.2023)

Yazar, kadınlar hakkında her zaman endişeli görünmüştür. İşte bu yüzden bir erkek, hikâyelerinde nadiren ana kahraman olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda yazar, hikâyecilik dilinde de muhafazakâr bir ruhu yaygın hale getirmiştir. Öyle ki, bu dil çoğu zaman hem kendisiyle hem de toplumla uyumlu olan bir dış dünyanın dilidir. Vidâd es-Sekâkîni'nin temel anlama gücü, roman sanatıyla gerçekleşip kaydedilirdi. Yazarın elinde, içerisinde hayatından ve ruhunun derinliklerinden resimler gördüğü, ruhunu ve duygularını okuyucunun ellerine bıraktığı küçük bir dünya vardı. İşte bu yüzden kaleme aldığı eserleriyle her zaman roman teorisine katkıda bulunmayı amaçlamıştır.¹²

es-Sekâkîni'nin kadınlara karşı olan tutumu, özellikle ataerkil toplumlarda, toplum içerisinde kadınlara olan genel bakış açısını bir nebze yumuşatmaya ve onlara yüklenen roller aracılığıyla toplumu düzeltmek için bir şeyler yapmanın gerekliliğine dayanmaktadır. Bu reformist tutum Arap kadını meselesini, sakın ve dengeli bir konu olarak analize dayanıp iftiradan kaçınarak ele almaya onu sevk eden şeydir. Yazar ve doktor Nehâ Hicâzî, Vidâd es-Sekâkîni onuruna düzenlenen bir kültür sempozyumunda yaptığı konuşmasında da aynı şeyleri dile getirmiştir.

Belki de bizler okuyucu olarak, es-Sekâkîni'nin reform ve kadının rolü hakkındaki görüşlerini, onun Kız İslam Koleji'nde yaptığı konuşma üzerinde biraz durarak anlayabiliriz. Vidâd es-Sekâkîni, o konuşmasında düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır: “Arzuladığımız kadınsı ihtişama giden yolumuz, annelerin ve eşlerin en iyisi, evlerin ve çocukların en sadık yöneticileri ve dadıları, Arapçılık ve vatan için savaşanların en iyisi olmaktır. Aynı zamanda her kadın, bir çalışan ya da bir öğretmen ya da bir doktor veya memur olmak zorunda değildir. Çünkü bütün kadınlar kendilerine sunulan annelik, çalışma, ev işleri ya da sanatlarla, sosyal ve insânî meselelerle ilgilenmek zorundadır.”

Vidâd es-Sekâkîni edebiyat alanına hem bir yazar hem de bir eleştirmen olarak değerli katkılar sağlarken, bu süreçte karşılaştığı bütün zorlukların üstesinden gelebilmek için her türlü yolu denemiş ve bundan asla vazgeçmemiştir. Bütün mücadelesini bizzat kendi seçtiği bu zorlu süreçte vermeyi tercih etmiştir. Tıpkı Emine es-Saîd'in *Heva* ' adlı eserinde söylediği gibi: “Ne zaman Vidâd ismi geçse; her Arap ülkesi onu kendilerinden biriymiş gibi görür. Öyle ki, Lübnanlılar onun varlığıyla gurur duyar, Suriyeliler onun milliyetçiliğine ve vatanına sıkıca tutunur ve Mısırlılar da onda Mısır edebî zihniyetinin en gerçek suretini görür. Aslında onların hepsi de şu konuda hem fikirdiler: Vidâd es-Sekâkîni'de Lübnan'dan bir koku, Suriye'den bir derinlik ve Mısır'dan bir hassasiyet vardır. Öyle ki, yazarken sizleri edebiyatın kanatlarında farklı farklı ufuklara taşır. es-Sekâkîni'nin somut bir sanatsal ilerleme kazandığı bütün bu değerli özellikler topluluğu, onun entelektüel üretimini Arap edebiyatının çeşitli unsurlarıyla beslemiştir.”¹³

es-Sekâkîni, meslektaş Rağdâ Mârdîni'yle yaptığı ve Tışrîn dergisinde yayımlanan bir söyleşide kadın yazarlığının öneminden ve kadının özgürleşme mefhumundan şu şekilde

12 <https://www.raedat.com/news-357.htm> (Erişim Tarihi: 11.11.2023)

13 <https://www.habous.gov.ma/daouat-alhaq/item/3764> (Erişim Tarihi: 08.11.2023)

bahsetmiştir: “Kadınlarla ilgili yazmayı memnuniyetle karşılıyorum. Her kitabı, içerisinde tüm gücümle kadının özgürleşmesine davet ettiğim bir teşviki bulundurduğu için de gayet hoş karşılıyorum. Kâsım Emîn kadın özgürlüğünün ilk savunucusu değildi, çünkü ondan önce Lübnanlı Butrus el-Bustânî vardı. Bana göre kadının özgürleşmesi onun düşüncelerinin özgürleşmesi, cahil kalmamak ve kadınlığını etkilemeyen bir işin parçası olmak için hak ettiği doğal ve edebî haklarını elde etmesidir. Hatta kadın bilinçli ve düşünceli bir şekilde siyasete bile girebilir.”¹⁴

Diğer taraftan Vidâd es-Sekâkînî, Arap edebiyatının değerlerini yansıtan yazarların önde gelenleri, onun kadınlar hakkındaki düşüncelerini benimseyinceye kadar klasik Arap kadını figürünü eserlerinde ele almayı sürdürmüştür. Daha sonraları Mısır edebiyatının önemli şahsiyetlerinden Abbas Mahmûd el-Akkâd, Taha Hüseyin, Mahmûd Teymûr, Ahmed Hasan ez-Zeyyât, Muhammed Kürd Ali ve Mustafa eş-Şihâbî gibi Mısır halkının ve Arap ülkelerinin öne çıkan isimlerinin hepsi de onda var olan saf bir üsluba, düşüncelerinin ve kültürünün derinliğine tanık olmuşlardır.

Genel olarak es-Sekâkînî'nin üslubu, edebiyat üzerinden parlak ve güzel bir şekilde sıyrılıp çıktığı için nazik bir kalem ve sağlam bir dokuyla diğerlerinden ayırt edilmektedir.

Vidâd es-Sekâkînî, yaratıcılığına kısa hikâyeye başlamış, ancak çok geçmeden farklı türlere geçmiş ve o türlerde başarılı olmuştur. Sahip olduğu köklü kültürüyle, derin duygusuyla, kendi gerçeğiyle ve zengin deneyimler içeren hayatıyla diğerlerinden farklılık göstermiştir. Herkesin de söylediği gibi o, çeşitli ve çok sayıda kaleme aldığı eserleriyle gerçekten seçkin bir yazardır.

Vidâd es-Sekâkînî 1932 yılında ilk kitabı olan *el-Hatarât*'ı yayınlarak makale edebiyatı alanına dâhil olmuştur. Daha sonrasında kaleme aldığı makaleleri gazetelerde ve dergilerde yayımlamak yerine bazı kitaplarında bir araya getirmiştir. Bu denemeler cesaret ve açıklıkla, ibarenin ağırbaşlılığıyla, ifadeyi kurma kuvvetiyle, üslubun sağlamlığıyla, yeni ve doğru söylemlerin ortaya çıkışıyla ve izlediği yolun doğruluğuyla göze çarpmaktadır. Onun denemelerinde genel bir söyleme veya zayıf bir ifadeye ya da tuhaf bir konuşmaya rastlamak mümkün değildir. Çünkü es-Sekâkînî manalı ifadelerini usta edebî bir anlayışla açıklamaya her zaman özen göstermiştir.

es-Sekâkînî'nin eserlerinde en çarpıcı ve en şaşırtıcı olan bir diğer husus da; eserlerine hâkim olan dilin inceliği ve zarafetidir. Eserlerinde günlük konuşma dilinde kullanılan bir kelimeye, düşük ya da zayıf bir ifadeye yer vermemeye gayret etmiştir. Kaleme aldığı eserlerinde, yetenekli bir yazarın kullandığı orijinal ve sanatsal ifadelere rastlamak her zaman mümkündür. Sanki Vidâd es-Sekâkînî tek başına sadece bu mesleği yani yazarlık mesleğini icra etmek için hazırlanmış gibidir. Yazar, güzel ve yerinde yaptığı tasvirinde, doğru söz uyumunda, açık ve anlaşılır ifade seçiminde her zaman titiz davranmış ve bundan taviz vermemeye önem vermiştir. Tüm engellemelere rağmen inandığı doğrularını her fırsatta dile getirmekten de asla geri durmamıştır. Eserlerini okuyan bir kişi, onun el-Câhiz'in ya da Ebû Hayyân et-Tevhîdî'nin

14 http://afkar.jo/View_ArticleAr.aspx?Issue=2025&type=2&ID=3298 (Erişim Tarihi: 23.10.2022)

sahip olduğu üslubu yansıttığını hissedebilmektedir. Vidâd es-Sekâkîni'nin edebî yönü zaman zaman öykü ve makalelerinin sayfalarında yer verdiği Kur'ân-ı Kerim ayetleriyle daha da zenginleşmektedir. Genel olarak Vidâd es-Sekâkîni'nin üslubu, bu edebiyata yeni bir parlaklık kazandıran yükseklerdeki kalemi ve güçlü üslubuyla ayırt edilmektedir.

Yaratıcı bir yazar olarak sahip olduğu edebî eleştiri yeteneğinin etkileri, gazetelerde yayınladığı çok sayıda güçlü eleştirel makalesinde de açıkça görülmektedir. Bu makalelerde cümlelerini anlaşılır, açık, belâgatlı ve keskin bir dille dokumaya çok dikkat eder, nesrindeki belâgatlı kullanım ve hikâyelerindeki olayları tasvir ettiği psikoloji, eserlerinin anlaşılmasını daha da mükemmelleştirmektedir.¹⁵

Vidâd es-Sekâkîni bazı basın kuruluşlarına verdiği demeçlerde, herhangi bir partiye, derneğe veya hükümete ait ya da sivil bir komiteye üye olmadığına, Arapça ve yabancı radyolarda çok sayıda konuşma yaptığına dikkat çekmiştir. es-Sekâkîni, 1957 yılında Moskova hükümeti tarafından gençler ve öğrenciler için düzenlenen Dünya Zirvesi'nde kültür heyeti üyelerinden biri olarak önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Her konuda kendisine fırsat verilen Vidâd es-Sekâkîni, Suriye Eğitim Bakanlığınca 1957 yılı Aralık ayında düzenlenen Yazarlar Konferansı'nda ülkesini temsil etmesi için görevlendirmiştir. Onlara göre Vidâd es-Sekâkîni, eşsiz edebî yetenekleriyle Doğulu kadının başını kaldıran en iyi kadın oyuncu ve verdiği çeşitli güçlü dersleriyle tanınan bir edebiyatçıdır. Ayrıca o, sadece kendi ülkesinde değil tüm Arap coğrafyasında önemli bir yere sahiptir.¹⁶

Eşi doktor el-Mahâsini'ye göre, çevresinde bulunan birçok kişi Vidâd es-Sekâkîni'nin, kadını uğraşlarda, kıyafet seçiminde ve giyim tarzında abartıdan uzak olduğunu fark edememektedir. es-Sekâkîni için önemli olan tek şey, yazma becerisi bulunan ve bu alanda ilerlemek isteyen kişilere rehberlik ederek onlara yazma sanatıyla ilgili tavsiyelerde bulunup onları teşvik etmektir. es-Sekâkîni'nin öncelikleri arasında eserlerini yayınlamak için aceleci davranmamak ve dikkatli olmak gelmektedir. Ayrıca el-Mahâsini'ye göre Vidâd es-Sekâkîni, Dımaşk'ta önemli yazarların uğradığı edebî bir salon gibidir. es-Sekâkîni 1942 yılında Dımaşk'ta kurulan Kadın Kültürü Sempozyumu Cemiyeti'ne üye olarak Arap edebiyatı alanında düzenlenen birçok konferansa katılmış ve önemli katkılar sağlamıştır.

Vidâd es-Sekâkîni, orijinal Arapça ifadenin gücüyle birçok kadın yazardan ayrılan güçlü ve sağlam üslubuyla tanınmaktadır, ayrıca eserlerini oluştururken ifadelerini seçmede ve söz sanatlarını kullanmada her zaman ustaca davranmaya özen göstermektedir.

1930'lu yıllardan itibaren yazmaya başlayan Vidâd es-Sekâkîni, eserlerinde düzyazı yazımıyla alakalı sanatlara farklı bir ilgi duymuştur. Ellili yıllarda kadın sorunlarıyla yakından ilgilenerek Arap edebiyatında feminist yaratıcılığın öncüsü olmayı başarabilmiştir. Deneyimleri çok yönlü ve oldukça zengindir. Edebiyatın çeşitli alanlarında yaklaşık yirmi kitap kaleme almıştır. es-Sekâkîni, 1991 yılında hayata veda etmiştir.¹⁷

15 <https://journal.uod.ac/index.php/uodjournal/article/view/2720/1469> (Erişim Tarihi: 06.11.2023)

16 <https://almoqtabas.com/ar/biographies/view/25965344409519630> (Erişim Tarihi: 18.10.2023)

17 <https://aleph-lam.com/2022/09/06/> (Erişim Tarihi: 25.11.2023)

es-Sekâkînî, eserlerinde sıklıkla başvurduğu tasvir yöntemini kullanırken yapmacık ifadelere başvurmadan uzak durmaya çalışmış ancak buna rağmen yine de bazı eleştirmenler tarafından eserlerinde doğru ifadelerin eksik olduğu hususundaki eleştirilere maruz kalmıştır. İşte tam da bundan dolayı edebiyat sahnesine hem bir yazar hem de önemli bir edebiyat eleştirmeni olarak çıkmayı başarmıştır. Yazarın içinde eleştirmenin kaygılarından ve temel bileşenlerinden bahsettiği *Sutûrun Tetecâvebu* adında önemli bir kitabı bulunmaktadır. Yazar kitabında bütün bu konuları edebiyat biyografisi, dil bilgisi, belâgat, belâgat sınırları bilgisi, diğer edebiyatları öğrenebilmek için Arapça veya diğer dillere hâkimiyet, eleştiri tarihi ve birtakım psikoloji bilgilerine hâkim olma ve nesnellik başlıkları altında özetlemektedir.¹⁸

Eserleri

Vidâd es-Sekâkînî, çağdaş Arap edebiyatı alanında eserler kaleme alırken kendine has üslubunu ve anlatım tekniklerini kullanmada o klasik tarzına bağlı kalmaktan ve adeta kendiyle bütünleşmiş olan bu özelliklerinden vazgeçmemeye her zaman özen göstermektedir. Bu özelliklerin ilki ve belki de en önemlisi, kahramanlarının ruh hallerini özellikle de kahramanları kadınlardan olduğunda, onları usta bir şekilde analiz etmek ve hayatlarına detaylı bir şekilde dâhil olmaktır. es-Sekâkînî bunu yaparken kendi kadın kimliğini de öne çıkararak olayları kimi zaman bir anne, eş, kız kardeş, kadın komşu ve kimi zaman da bir kadın öğretmen bakış açısıyla ele almış ve bu şekilde bir kadının psikolojini bir erkekte daha iyi anlayabildiğini kanıtlamaya çalışmıştır. Yazarın bu şekilde davranmasının belki de en önemli nedeni, Doğu toplumunda hâlâ var olan cinsiyet olgusunun, insanların davranışlarını kontrol etmesine ve onu alışlageldik şekilde standart bir çizgi üzerinde ilerletmesine bir son verme arzusudur. İşte bu noktadan hareketle es-Sekâkînî'nin, hikâyesinin kahramanlarını neden kadınlardan seçmeyi tercih ettiği ve *Marâyâ 'n-Nâs* hikâyeleri içerisinde yayınlanan *Hâcer el- 'Ânis*'in hikâyesi dışında neden karşı cinsten kahramanlara yönelmediği hususunda bir çıkarım elde edebiliriz. Yazara göre bir erkek, yaşamadığı bir hayatın ve tanımadığı bir kahramanın ruh halini tahlil etmekte ne kadar dikkatli olursa olsun bunu yapmak onun için hemen hemen imkânsızdır. Bir erkeğin, seven ya da emziren ya da doğum yapan bir kadının duygularını hissedebilmesi ve ona böyle bir hediyenin verilmesi mümkün müdür? Bütün bunlardan dolayı Vidâd es-Sekâkînî bir yazar olarak-kendisinin de söylediği gibi- içerisinde yaşadığı toplumun ve çevresindeki insanların adeta resmini çekmiş, o insanların hayatlarını ve hissettiklerini eserlerinde ele almıştır.

Vidâd es-Sekâkînî, edebî kariyerine devam etmek için Mısır'a gitmiş ve burada *el-Hatarât* adlı kitabını yayınlamıştır. Hiç şüphesiz onun edebî kariyerine öykü yazarlığıyla başladığını ve kısa öykü yazan kadın yazarlar arasında öncü kabul edildiğini söylemek doğru olur. 1945-1978 yılları arasında beş öykü seçkisi kaleme alan es-Sekâkînî, yazarlık kariyerini *Beyne 'n-Nil ve 'n-Nahîl* (Kahire 1947) adlı hikâye seçkisiyle taçlandırmıştır. Ayrıca *Marâyâ 'n-Nâs* (Kahire 1945), *es-Sitâru 'l-Merfû'* (Kahire 1955), *Nufûsun Tetekellemu* (Kahire 1962) ve *Akvâ mine 's-*

18 <https://alwatan.com/details/16393> (Erişim Tarihi: 13.09.2023)

Sinîn (Dımaşk 1978), yazarın diğer hikâye seçkileridir.¹⁹ Yazarın, bu eserlerin tümünü Mısır'da bulunduğu süre zarfında kaleme almasından ötürü konu ve kahraman seçiminde Mısır'dan ilham alması gayet doğaldır.²⁰

Vidâd es-Sekâkîni'nin bir yazar olarak sahip olduğu asıl kaygının, kadın sorunları hakkında konuşmak olduğunu, yazarın eserlerinde öne çıkan olaylar ve kahramanlar doğrulamaktadır ve bu onun tüm yazılarında (makale-öykü-roman) belirgindir. Öyle ki, yazar romanlarında Şam çevresindeki kadınları ve onların sorunlarını dile getirmiştir. Tarihi ve toplumcu gerçekçi bir roman olan *Arvâ Bintu'l-Hattûb*, yasak bir aşkı konu edinmektedir. Aynı şekilde kadın meselelerine olan bu ilgisini büyük ölçüde kendi meselelerini savunmaya adanmış önemli kitabı *İnsâfu'l-Mer'eti* aracılığıyla da ele almaya çalışmıştır. Yazarın kitaplara karşı olan ilgisi, çocukluk yıllarından üniversitede kütüphanecilik bölümünde okuyana kadar güçlü kalmış, ardından sanal kütüphanede ve Arapça Dil Akademisi'nde çalışmış, ayrıca İngilizceden Arapçaya çeviriler de yapmıştır.

Yazar, bu seçkilerinde karakterlerin derinliklerindeki gerçekçiliği ve bu gerçekçiliğin kahramanların ruh hallerine işleyişini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yazarın uzun yıllar boyunca yaptığı öğretmenlik mesleği, kahramanların ruhlarında var olan büyük acıları ve onları kimi zaman sessiz çılgınlıklar şeklinde yavaş yavaş gün yüzüne çıkarabilmesinde ona yardımcı olmuştur.

Yazarın piramitler diyarından ilham aldığı diğer kısa öykü derlemesi ise, kendisinin de üyesi olduğu Öykü Kulübü ve ardından Ulusal Meclis tarafından yayınlanan *es-Sitâru'l-Merfu'* 'dur. *es-Sitâru'l-Merfu'* gibi bazı öykü seçkileri, otobiyografi tarzında kaleme alınmış olan eserlere daha yakındır. Daha sonra yazar bu kitabı *el-Kitâbu'l-Masıyyu* serisinde yeniden yayınlama fırsatı bulmuştur.

Lübnan'da doğup büyüyen ancak hayatının bir dönemini Suriye'de geçiren Vidâd es-Sekâkîni, aynı zamanda Suriye kadın roman alanındaki öncülerden biri olarak da kabul edilmektedir. 50'li yılların başlarında *Arvâ bintu'l-Hattûb* adlı tarihi romanını kaleme alan yazar, bu romanında romanın estetiğini bozan tesadüflerde, abartılarda ve maceralarda aşırıya kaçmadan, bütün olayları gerçekçi bir üslupla vermeye çalışmış ve onu geleneksel bir dille yöneterek iyimserliğe yakın bir mesele haline getirmiştir.

es-Sekâkîni, 1947 yılında *el-Hubbu'l-Muharrem* adlı ikinci romanını yayınlamıştır. Yazar, bu romanında sütkardeşliği meselesini ve sütkardeşi olan iki sevgilinin evlenmelerine nasıl engel olduğunu işlemiştir.²¹ Yazar çoğunlukla inhitat döneminin özelliklerini taşıyan bir dil kullanmış olmasına rağmen, bu roman sabit bir anlam düzeyine sahiptir. Ancak bu romanda ruhun arzuları ile ahlaki eğilimler arasındaki tüm çelişkileriyle, derinliklerin dünyalarını bünyesinde barındıran hayati bir dilin işaretleri fark edilmektedir.²²

19 Hüseyin Yazıcı, Lübnan'da Kısa Öykü. Şarkiyat Mecmuası, 15, 2009, 150.

20 <https://www.katebmaktub.org> (Erişim Tarihi: 09.09.2023)

21 İlknur Emekli, Çağdaş Suriye Romancılığında Halim Berekat ve Toplumcu Gerçekçi Romanlarının Çözümlemesi (Yayımlanmış Doktora Tezi), Erzurum, 2013, 32.

22 <https://cswdsy.org> (Erişim Tarihi: 26.10.2023)

Marâyâ 'n-Nâs, Vidâd es-Sekâkînî'nin 1945 yılında Kahire'de yayınladığı Şâmiyye hikâyeleridir. Yazar bu rengi ve dokuyu eserlerinde ortaya koyabilmek için bu alanda Lübnanlı öykücülerin ilki olmuştur. XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarında kadınlar tarafından yayımlanan hikâyelere oranla didaktik tonu en aza indirgemesi ve kadın karakterlerin iç dünyalarına eğilerek psikolojik durumlarını tasvirdeki yetkinliği onu bu alanda bir hayli başarılı kılmıştır. Hikâyelerinde ana kahramanlar çoğunlukla kadınlardır. Kadın sorunlarını merkeze alan öykülerinde, bir kadın duyarlılığıyla kadın özgürlüğü, evlilik, kısırlık, kumalık ve kadın eğitimi gibi konular üzerinde durmuştur.²³

es-Sekâkînî'nin hikâyelerindeki bir diğer önemli husus da öykülerindeki gözlemlerinin doğruluğudur. Doğru bir gözlem yeteneğine sahip olmak, bir hikâye anlatıcısının sahip olması gereken en önemli özelliklerden biridir. Aksi takdirde yazarın analizi eksik kalır, eseri boşluklarla dolu olur ve sanki yürüme zıplama ile zıplama da yürümeyle yer değiştirmiş gibi bir hal alır.

Vidâd es-Sekâkînî vefat ettikten sonra geride *Vucûhun Arabiyye alâ Dıfâfi 'n-Nil* adlı kitabının el yazması şeklini bırakmış ve ablası o kitabın yayımlanması için büyük gayret sarf etmiştir. Vidâd es-Sekâkînî, bu kitabında Mısır'a kaçan ve önde gelen Suriyeli ve Lübnanlı şahsiyetlerden bahsetmektedir. Son öykü seçkisine gelince; bu seçki Arap Yazarlar Birliği tarafından 1978'de yayınlanan *Akvâ mine 's-Sinîn* adını taşımaktadır.

Bu seçkide yer alan hikâyelerin olayları Şam çevresinde geçmektedir. Yazar, bu eserinde ele almış olduğu kadın karakterleri, adeta içerisinde yaşadığı gerçek dünyadaki kadınların hayatlarından esinlenerek yansıtıyor gibidir. Bu nedenle eser, gerçekçilik yönüyle diğerlerinden ayırt edilmektedir.

es-Sekâkînî'nin *Akvâ mine 's-Sinîn* adlı eserine gelince; bu eser Mey Ziyâde hakkında yapılmış en kapsamlı çalışmalardan biri olarak kabul edilmektedir. Yazar, bu eserinde Mey Ziyâde'nin hayat hikâyesiyle ilgili araştırıp elde ettiği bütün gerçekleri olduğu gibi anlatmasıyla dikkat çekmektedir. es-Sekâkînî'nin bunu yapmaktaki tek amacı, Mey Ziyâde ile ilgili insanların zihnindeki bütün belirsizlikleri yok etmeye çalışmaktır.

es-Sekâkînî'nin *Ummehâtu 'l-Mu 'minîne ve Benâtu 'r-Rasûl* adlı kitabı, İslâm tarihi konuları ile sosyal ve edebî alanda kaleme alınan tarihî tercüme kitaplarının en önemlilerinden biridir. Doktor el-Mahâsinî, Vidâd es-Sekâkînî'nin "Münteda Sekîne" gibi birçok kadın seminerine katılarak sosyal, edebî ve kültürel hayata büyük oranda katkı sağladığını dile getirmektedir.

Vidâd es-Sekâkînî Hakkında Söylenenler

Lübnanlı yazar es-Sekâkînî hem sahip olduğu farklı üslubuyla hem de kaleme aldığı eserleriyle Arap edebiyatının önemli şahsiyetleri tarafından şu sözlerle anlatılmaktadır:

Eşra' Dergisinde Taha Hüseyin, Vidâd es-Sekâkînî için şöyle der: "Bu kadın yazarı dikkatlice okuyun, çünkü o, hem araştırma alanında hem de biyografi edebiyatında usta bir isim."²⁴

23 Özlem Züleyha Kuran, *Modern Lübnan Hikâyesinde Tema (1943-1975)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 2020, 56.

24 <https://alwatan.com/details/16393> (Erişim Tarihi: 13.09.2023)

Mısırlı eleştirmen doktor Muhammed Mendûr ise es-Sekâkîni hakkındaki düşüncelerini şu sözlerle açıklar: “Vidâd es-Sekâkîni, hikâye ve romanı, Arap dünyasında edebiyatın gerekliliği düşüncesi popüler olmadan önce kaleme aldı. Hikâyecilik edebiyatını, kendisinden ilham aldığı bu fikri Arap toplumunun ihtiyaçları doğrultusunda samimi duygularla yönlendirdi. Şayet Arap okuyucular onu yüce insanî değerlere bağlı bir hikâye yazarı olarak tanıyorlarsa; aynı zamanda onu kararlı bir eleştirmen olarak da tanıyorlardır. Edebiyata cesur ve samimi mizacıyla gelip tabi olmuştur.”

Beşşâr el-Hürî’ye gelince; o, Vidâd es-Sekâkîni’nin ilk kitabı *el-Hatarât*’ı okuduğu zaman şunları söyler: “el-Hatarât kitabına göz attığım zaman bu kitabın gençler için düşünce, belâgat ve anlaşılır bir edebiyat için besleyici bir kaynak olduğunu gördüm.”²⁵

Suriyeli Edîb Kamer Kîlânî, yazar Vidâd es-Sekâkîni’nin yaratıcı yazarlık yönünü şu sözleriyle niteler: “Edebî gençliğimin başlarında onu sadece kâğıtlar üzerinden tanıyordum. Onu özellikle Mısır’dan kendi kuşağının kadın yazarlarını okuduğum gibi okudum. Birçok kitabının üzerinde durdum ve onları asla unutmadım. *Arvâ Bintu ’l-Hattûb, Beyne ’n-Nil ve ’n-Nahil* ve *Ummahâtu ’l-Mu’minin* adlı eserlerinde onun belâgatından, ifadesinin netliğinden ve yorumlama gücünden adeta büyüledim. Ayrıca onun Arap dünyasındaki en seçkin eleştirmen ve yazarlar hakkındaki eleştirel makalelerini ve edebî düşüncelerini de çokça takip ettim.

Yaratıcılığı hususunda Vidâd es-Sekâkîni’nin eleştirel kişiliğinden bahsedecek olursak; Vidâd es-Sekâkîni’nin eleştirel katkısı üzerinde onu anlatarak duran eleştirmen Jean Kmeid’in söyledikleri bizleri şaşırtacak şekildedir: “Vidâd es-Sekâkîni sadece bir eleştirmen değil, aksine çağımızın eleştiri hareketinin bir tarihçisidir. Aynı zamanda o, hem eleştirmenlerin eleştirmeni hem de edebiyatçıların eleştirmenidir. Eleştirmenlerin ve edebiyatçıların zayıf noktalarına dokunur, eleştirmenlerin kalemlerindeki hataları düzeltmek için öncü bir isim önerir ve o eleştirmenleri kültür ve yeteneklerini ortaya koymaları için gerekli malzemeyi temin etmeye davet ederdi. Eleştiri doğru temeller üzerine yerleştirmekle ve eleştirmenlerin de eleştirilerinde bu temellere bağlı kalmalarıyla uğraştı. Öyle ki, yerinde yapılan eleştiri bir süre sonra onda bir eleştiri takıntısı haline geldi. Doğru eleştirinin sınırlarını belirledi ve onu üçe ayırdı: Kesin ve net kriterler, derin ve kapsamlı bir kültür, insani ve yüksek hedefler.”²⁶

Kızı doktor Sema el-Mahâsinî, Şam Arap Kültür Merkezi “Ebû Rummâne” tarafından düzenlenen “A’lâm Hâlidüne” serisindeki kadın yazarlar sempozyumunda bir yazar ve bir anne olarak Vidâd es-Sekâkîni’nin hayatını şu sözlerle özetler: “Vidâd es-Sekâkîni çekirdek ailesiyle birlikte Mısır’a yerleştiği zaman, 1930’lu yıllardan itibaren düşünsel hayatı en önemli dergi ve gazetelere en hızlı şekilde ulaştı. 1928’li yıllardan 80’li yılların sonlarına kadar Suriye’de, Mısır’da ya da Lübnan’da içerisinde onun yazılarının bulunmadığı bir dergi ya da gazete bulmakta güçlük çekiliyordu. Vidâd es-Sekâkîni’nin adı, kadın yazarların az olduğu bir dönemde ortaya çıktı. es-Sekâkîni’nin Mısır’daki edebiyatının parıltısı, oradaki geniş bir

25 <http://newspaper.albaathmedia.sy> (Erişim Tarihi: 16.10.2023)

26 <https://aleph-lam.com/2022/09/06/> (Erişim Tarihi: 25.11.2023)

yazar ailesinin varlığından kaynaklıydı. es-Sekâkîni bu yazarlardan birçoğuyla tanıştı. Taha Hüseyin, Tevfik el-Hakîm ve Mustafa el-Akkâd gibi yazarlar bunlardan bazılarıdır.”²⁷

Aylık bir kültür ve düşünce dergisi olan Da‘vetü’l-Hakk dergisinde Faysal Hartaş, Vidâd es-Sekâkîni hakkında şu düşüncelere yer vermektedir: “Vidâd es-Sekâkîni Hanımefendi, bu konuşmaya başlarken onun yazdıklarından ödünç almam hususunda bana izin versin, çünkü Suriye’deki kadın edebiyat dünyasına, kendisi için yaratılan iki kanadıyla yakın bir şekilde duran geniş ve kapsamlı bir düşünsel derinliğe gerçekten çok ihtiyacım var. Ancak bu düşüncel derinliğimin, onun yüksek ufuklarında iyi bir şekilde gezinebileceğini ve onun kısa öykü, roman, otobiyografi, edebî eleştiri ve makaleleri gibi çeşitli eserleri düzeyine yükselebileceğini tam olarak bilmiyorum.

Avrupa ve Amerika; George Sand, Colette, Simone de Beauvoir, Salma Lagerlof, George About ve Barol Bak gibi kadın yazarlarıyla gurur duyuyorsa; çağdaş Arap dünyası da Süheyr el-Kalemâvî, Nâzik el-Melâike, Fedvâ Tûkân, Dafik Şeybûb ve Vidâd es-Sekâkîni gibi yetenek ve yazarlık konularında mükemmel olan ve Dimaşk’ta Mari Acemi’nin bayrağını taşıyan kadın edebiyatçılarıyla gurur duymalıdır. Ülkemiz, Mari’den önce Vidâd es-Sekâkîni’nin eserlerinden biri olan *el-Hatarât* adlı ilk eseriyle ortaya çıktığında, onun var ettiği muhteşem bir edebiyatı, seçkin bir kişiliği ve dürüst bir kalemi kesinlikle bilmiyordu. es-Sekâkîni o dönemlerde okuyucuların kendisinden parlak bir gelecek bekledikleri bir lise öğrencisiydi.

Şayet bizden bazıları, geçmişi 1932 yılına dayanan Vidâd es-Sekâkîni’nin ilk eseri *el-Hatarât* hakkında bir şeyler biliyor olsaydı; onun ilk eserleriyle şu anki eserleri arasında bir karşılaştırma yapabilir ve onun konu seçiminde, lehçe samimiyeti hususundaki tercihinde, tonlamasının gücünde, kelimelerin coşkusunda, harflerin duygusunda, lafızların parlıtısında ve onun değerler, ahlak, şeref, erdem, dürüstlük ve nezaket konularındaki büyük başarıları ile kısa öykü sanatı, şiir, şairler, edebiyat ve gazetecilik sahasındaki diğer makalelerine ek olarak bunlar arasında muazzam farklılıklar olduğunu fark ederdi.”²⁸

Edebiyat eleştirmenlerinin birçoğuna göre, şartlar ne olursa olsun, doğruluk hem eski hem de yeni yazarın edebiyatını belirler. Çünkü yazarın ilk ve son olarak yenilik yapmaktaki amacı hem toplumda, hem insanlarda, hem davranışlarda ve hem de vicdan üzerinde reform yapmaktır. Vidâd es-Sekâkîni, her şeyde doluluğu seven, toplum içerisinde kadınları yükseltmeyi arzu eden, onların yücelmesini ve her konuda üstün olmalarını isteyen oldukça dolu bir kadın yazardır. Genellikle ilk kaleme alınan eserleri çevreleyen rahatlığa rağmen, yazarın *el-Hatarât* adlı eseri onun, şöhret zirvesine lüks bir yaşantısı olmadan, ayaklarını sabit ve kendinden emin bir şekilde basabildiği en başarılı eşik olarak kabul edilmektedir.

Tüm biçimleriyle eleştirel makale, Vidâd es-Sekâkîni’nin edebiyatının ayrılmaz bir parçasıdır. es-Sekâkîni, birçok gazete ve dergiye gönderdiği makalelerinde, seçmiş olduğu konuyu derinlemesine inceler, konuyla ilgili çeşitli değerlendirme ve karşılaştırmalarda bulunur.

27 <http://newspaper.albaathmedia.sy> (Erişim Tarihi: 16.10.2023)

28 <https://www.habous.gov.ma/daouat-alhaq/item/3764> (Erişim Tarihi: 08.11.2023)

Eleştirilerini çok açık bir şekilde, eşitlik ve ayrıcalık olmadan profesyonellik ilkesine bağlı kalarak yapar. Yazarın buradaki tek amacı, edebiyat ilkelerine bağlı kalarak tüm çıkarımlarını gerçekçi bir üslup içerisinde ele almayı başarabilmektir.

Taha Vâdî, Vidâd es-Sekâkîni hakkındaki düşüncelerini şu şekilde dile getirir: Vidâd es-Sekâkîni'nin eleştirisi, karşıtları kendisini kusur ve kurnazlıkla suçlayıp onu yalan ve iftiralara taşımaya, bütün kötülüklerin, hıyanetlerin ve ihanetlerin kaynağı yapmaya başlayan kadın meselesine gelince, şevk ve heyecanla karışabilir. Ayrıca onu günah işlemiş olmakla suçlarlar ve her günahı ona bağlarlar. Şayet onlar Hz. İsa'nın "Aranızda günahsız olan, ona ilk taşı atсын!" sözünü bilselerdi; onu sever ve ona karşı yaptıkları zulümlerden utanırlardı.

Suriyeli bayan edebiyatçılar arasında, Vidâd es-Sekâkîni kadar duygu ve düşüncelerini yalın, anlaşılır ve dürüst bir şekilde ifade eden başka bir yazar olmamıştır. Bu yüzden es-Sekâkîni yaptıklarını ispat gücüyle, gerçeğin parlaklığıyla, argüman ve mantığın desteğiyle savunup onlara cevap vermiştir. Kadının sahip olduğu ilk saygınlığını ve onu tanımayanların vicdanlarında kaybettiği değeri, lütfu, önceliği ve kayıtsızlığı geri getirmeye çalışmıştır. Başını Tefvik el-Hakîm ve Mustafa el-Akkâd'ın çektiği bu insanların gözünde kadın, "Oyunculuk hikâyeleri ortaya koymakta iyi değildir ve melodiler yaratan bir müzik aleti olamaz." şeklindedir. Akkâd ise kadını şöyle görmektedir: "Hiç şüphesiz ki kadın, roman sanatı dışında başka hiçbir sanat dalında iyi olamaz. Ayrıca yenilikçi bir şair de olamaz, aksine kadın sınırlı davranan ve sürekli aynı şeyleri tekrar edendir. Çünkü şiir yenilik ve güçtür. Kendisine daha yakın olanı bile arzulamamıştır. Kadın sadece bir konuda erkeklerden daha üstündür, o da ağıttır. Eğer erkekler atasözlerini Hansâ' ile söylerlerse; onların divanlarında sadece ağlamayla şiir koleksiyonu statüsüne yükselmeyen çeşitli beyitler olur. Çünkü hepsi de tek bir mananın tekrarıdır ve bunların Kur'an ve tasavvurun anlamlarından bir anlam olduğunu söylemek doğru değildir: Kadınları bu şekilde yeteneklerinden mahrum bırakıp soymaya devam ederler, ta ki onları tasvir yeteneğinden mahrum bırakıp temizlik, süslemek ve terzilik gibi geri kalan uğraşlarla yeteneklerini devam ettirinceye kadar..."²⁹

Tefvik el-Hakîm ve Mustafa el-Akkâd'ın bu sözleri, özellikle de iki tanınmış edip tarafından dile getirildiği için Vidâd es-Sekâkîni'nin dünyasını inşa etmiş ve onu bu dünyanın içerisinde oturtmuştur. Vidâd es-Sekâkîni bu iki yazarın tartışmalarını geçersiz saymış ve onların düşüncelerinin doğruluğunu birden çok makalesinde kabul etmemiştir. Aynı zamanda tiyatro alanında başarılı olmuş olan Sara Bernar ve diğerleri gibi kadın yazarların başarılarını o iki edibe izah etmiştir. Ayrıca onların her birinde eksik bir bileşimin ve sadece bir kadının çözebileceği psikolojik bir düğümün olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Bu yazarların her ikisi de bekârdır ve es-Sekâkîni'ye göre kendilerini kadınlara adamıştır. Onların bu görüşte olmaları ve bu şekilde hüküm vermeleri şaşırtıcı değildir, aksine belki de bu oldukça normal bir şeydir.

İnsâfu'l-Mer'eti adlı kitap genelde Arap kadınlarının, özelden Suriyeli kadınların milli mücadele, kahramanlık ve eğitim alanlarında ilerlemesi için yapılan hareketi anlatmaktadır.

29 Taha Vâdî, *Sûratu'l-Mer'ati fi'r-Rivâyeti'l-Mu'âsra*. (2. Baskı), Kahire: Dâru'l-Ma'ârif, 1980, 67.

es-Sekâkîni'ye göre bu eser, buzdağının sadece görünen kısmıdır. Edebiyat ve kültür, ev ve toplumdaki cinsiyet, kültür ve erdemler, içe dönüklük ve özgürleşme kitapta ele alınan başlıca konulardır. Yazar ayrıntıda ise kadınların ve genç kızların, mevcut yaşamlarında nasıl bir rol üstlendiklerinin tasvirini detaylı bir şekilde okurlara sunmaktadır.

Faysal Hartaş, *Da 'vetu'l-Hakk* dergisinde yayınladığı köşe yazısında Vidâd es-Sekâkîni ve onun *İnsâfu'l-Mer'eti* adlı eseriyle ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir: “*İnsâfu'l-Mer'eti* adlı kitabı okuyan ve kendini hayatın gerçekleri karşısında bulan kişi, o kitapta kullanılan dilin doğallığını, ifadelerin samimiyetini ve duyguların sıcaklığını fark eder, ayrıca Vidâd es-Sekâkîni'nin, kadınlara karşı duyduğu yakınlığı ve endişeyi de hissederek onların ölümsüz varlıklar olarak kalmalarını istediğini mutlaka anlar. Bu eserin yayınlanmasından sonra ona “Kadının Kurtarıcısı” lakabı verildi. Hüda Şa'râvî, Kâsım Emîn, Mey Ziyâde, Corci Nicola Baz, Mari Acemi, Muhammed Cemil ve Sami el-Kiyâlî gibi isimlerin, kadına Vidâd es-Sekâkîni Hanımefendi'den daha fazla zaman ayırdıklarını ve onun gibi kadının onurunu ve kutsal doğal haklarını savunma bayrağını taşıdıklarını düşünmüyorum. Bütün bunlara rağmen devletin ona bir madalya verdiğini veya onu bir törenle onurlandırıldığını ya da yeteneği, kültürü, derin düşüncesi ve yaratıcılığı olmayan yazarların alacağı ödüllerden birini ona verdiğini duymadık. Şimdiden sonra o ödülün, Vidâd es-Sekâkîni'ye verilmesi de artık bir şey ifade etmiyor.

Mademki bizler bir biyografi yazma sürecindeyiz, o zaman onun değerli kitabı *Nisâun Şehîrâtun mine 'ş-Şark ve'l-Garb* adlı eserinden de bahsetmeliyiz. Vidâd es-Sekâkîni'nin Tamadâr Tevfik Hanımefendi'yle birlikte kaleme aldığı ve Kahire'deki Franklin Vakfı tarafından yayınlanan bu kitap, dünyaya fayda sağlayan ve hayatlarının büyük bir kısmını edebî ve sosyal faaliyetlere adayan ve XIX. veya XX. yy da yaşamış kadınları konu edinen yirmi çeviri metin içermektedir. Bu çeviriler, edebiyat, sanat, sosyal ve toplumsal konularda kaleme alınmış eserlerden oluşmaktadır.

Vidâd es-Sekâkîni, aralarında Hudâ Şa'râvî, Mey Ziyâde, Nâzik el-Âbid, Süheyr el-Kalemâvî, Leyla Doss, Marakeş Prensesi Âişe, Fedvâ Tükân, Ummu Gulsûm ve Mari Acemi'nin olduğu Doğulu on örnek kadın seçti ve bu örnek kadınların edebî ve sosyal alanda sergilemiş oldukları gayretleriyle okuyucunun zihninde oluşan kadın düşüncesini resmetmeye çalıştı. Zaman içerisinde bütün bu kadınların yıldızı parladı ve kendi başarılarını elde ettiler. Bu kadınlardan bazıları edebiyat ve şiir alanında, bir kısmı millî mücadelede, diğer bir kısmı da kadın davasını savunmada, kendi çocuklarını korumada veya öksüz ve ihtiyaç sahibi çocukların bakım ve korunması gibi konularda ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştılar. Aynı zamanda gerçekleştirdikleri her faaliyetin, evlilik hayatı üzerindeki etkisini ele almaktan da geri durmadılar.”³⁰

30 <https://www.habous.gov.ma/daouat-alhaq/item/3764> (Erişim Tarihi: 08.11.2023)

Sonuç

Çağdaş Lübnan edebiyatı, uzun yıllar boyunca Batı edebiyatının ve Batılı yazarların etkisi altında kaldıktan sonra edebiyat alanında bazı yenilik hareketlerinin merkezi haline gelmeye başlamıştır. Hiç şüphesiz bu yeniliklerin ortaya çıkmasında II. Dünya Savaşı'ndan sonra Lübnan'da görülen sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik şartlar etkili olmuştur. Daha öncesinde Batılı yazarlardan ve onların kaleme aldıkları eserlerden etkilenip bunları kendi eserlerine yansıtmaya çalışan yazarlar, artık kendi özgün eserlerini oluşturmaya başlamışlardır. Bu anlamda ilk kapsamlı çalışmaların hikâye türü üzerinde yapıldığını söyleyebiliriz. İlk olarak gazetelerde ve dergilerde yayımlanan bu hikâyelerin geniş kitlelere ulaşabildiği, ikinci aşamada Arap toplumu gözlemlenerek bazı çalışmaların yapıldığı ve son olarak Arap tarihinden esinlenerek birtakım eserlerin ortaya çıktığı dikkat çekmiştir. Bu dönemde “Sanat toplum içindir.” anlayışının etkisi altında pek çok hikâye yazarı, hikâyeyi etkin bir konuma taşımış, onun yarattığı özgür alanda söylemlerini rahatça dile getirmişlerdir. Lübnan'da hikâye türü ilk olarak Selim el-Bustânî, Mârûn ‘Abbûd ve Tefvîk Yûsuf ‘Avvâd gibi yazarlar tarafından ele alınmıştır. Hiç şüphesiz hikâye alanında yapılan bu çalışmalar, roman türünün gelişme sürecini de olumlu etkilemiş ve roman türü için uygun zemini hazırlamıştır. Halîl Takîyuddîn, Kerem Mulhem Kerem ve Mârûn ‘Abbûd romanlarıyla Lübnan'da roman türünün temellerini atmış ve bu alanda söz sahibi olmuşlardır.

Çalışmanın ana konusunu oluşturan Lübnanlı kadın yazar Vidâd es-Sekâkinî, Lübnan'da Leylâ Ba‘albekki, Leylâ ‘Useyrân, Hudâ Berekât ve İmîlî Nasrullah gibi önemli yazarların temelini attığı kadın edebiyatının öncü isimleri arasında yer almaktadır. es-Sekâkinî, edebî kariyerine başlamadan önce eğitim alanında yaklaşık on yıl boyunca çeşitli hizmetlerde bulunmuştur. Bu süre zarfında, ilerleyen dönemlerde kaleme almak istediği eserlerine konu olabilecek gözlemler yapmış, kaynak tespitinde bulunmuş ve faydalı okumalar yapmıştır. Öğretmenlik mesleğini bıraktıktan sonra Lübnan gazete ve dergilerinde yayıncılık alanında faaliyet göstermiştir.

Vidâd es-Sekâkinî, Kahire'de kaldığı süre zarfında yüksek lisans ve doktora eğitimini alarak Lübnan'a entelektüel gelişimini tamamlamış bir şekilde geri dönmüştür. Mekşûf gazetesinin Beyrut'ta düzenlediği kısa öykü yarışmasında ona birinciliği kazandıran *eş-Şeyh Hamdi* adlı hikâyesiyle edebiyat dünyasına iddialı bir giriş yapmıştır. Vidâd es-Sekâkinî, yazarlığa kısa hikâyeye başlamış, ancak çok geçmeden roman ve edebî eleştiri gibi farklı türlere geçmiş ve o türlerde de başarılı olmuştur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Can, Betül. *Muhammed Huseyn Heykel'in Zeyneb Adlı Romanında Kadın İmajı*, Doğu Edebiyatında Kadın. Ali Güzelyüz (Ed.) İstanbul: Demavend Yayınları, 140-157.
- Emekli, İlknur. *Çağdaş Suriye Romancılığında Halim Berekat ve Toplumcu Gerçekçi Romanlarının Çözümlemesi*. (Yayınlanmış Doktora Tezi), Erzurum: 2013.
- Kuran, Özlem Züleyha. *Modern Lübnan Hikâyesinde Tema (1943-1975)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara: 2020.
- Mohammadzadeh, Esmacil. *Toplumcu Gerçekçi Temalar Açısından İmili Nasrallah'ın Romanları*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) Erzurum: 2014.
- Landou, Jacob M. *Modern Arap Edebiyatı Tarihi 20. Yüzyıl*. (1. Baskı), (Çev. B. Aytaç), Ankara: Gündoğan Yayınları, 1994.
- Vâdi, Taha. *Sûratu'l-Mer'ati fi'r-Rivâyeti'l-Mu'âsıra*, (2. Baskı), Kahire: Dâru'l-Ma'ârif, 1980.
- Yazıcı, Hüseyin. "Lübnan'da Kısa Öykü". *Şarkiyat Mecmuası*. 15 (2009): 131-160.
- İnternet Kaynakları**
- Url-1: http://afkarjo/View_ArticleAr.aspx?Issue=2025&type=2&ID=3298 (Erişim Tarihi: 23.10.2022)
- Url-2: <https://aleph-lam.com/2022/09/06/> (Erişim Tarihi: 25.11.2023)
- Url-3: <https://almoqtabas.com/ar/biographies/view/25965344409519630> (Erişim Tarihi: 18.10.2023)
- Url-4: <https://alwatan.com/details/16393> (Erişim Tarihi: 13.09.2023)
- Url-5: <https://cswdsy.org> (Erişim Tarihi: 26.10.2023)
- Url-6: <https://damapedia.com> (Erişim Tarihi: 07.11.2023)
- Url-7: <https://www.habous.gov.ma/daouat-alhaq/item/3764> (Erişim Tarihi: 08.11.2023)
- Url-8: <https://www.kataranovels.com/novelist> (Erişim Tarihi: 10.10.2023)
- Url-9: <https://www.katebmaktub.org> (Erişim Tarihi: 09.09.2023)
- Url-10: <http://newspaper.albaathmedia.sy> (Erişim Tarihi: 16.10.2023)
- Url-11: <https://www.raedat.com/news-357.htm> (Erişim Tarihi: 11.11.2023)
- Url-12: <https://www.4readlib.com/read/88884> (Erişim Tarihi: 05.10.2023)
- Url-13: <https://journal.uod.ac/index.php/uodjournal/article/view/2720/1469> (Erişim Tarihi: 06.11.2023)

